

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ STREAM-ОСВІТИ

Сорочинська Оксана Андріївна,

к.п.н., доцент кафедри дошкільної освіти та педагогічних інновацій
ksena21031977@gmail.com

Танська Валентина Володимирівна,

к.п.н., доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови
avd23v@ukr.net

Драгальчук Аліна Петрівна,

здобувач вищої освіти 11 Мд-Дошк. групи,
спеціальності 012 Дошкільна освіта та англійська мова
alinabilocka@gmail.com

Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

Вступ. У сучасних умовах найбільш пріоритетними завданнями освіти є виховання творчої особистості, яка вміє критично і нестандартно мислити, володіючи основними групами життєвих компетентностей, до яких належить природничо-екологічна. Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти до кінця дошкільного періоду крізь призму формування природничо-екологічної компетентності у дошкільника мають бути сформовані елементи екологічного світорозуміння, екологічної вихованості, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи [1, с. 14]. Тому, основними завданнями вихователя закладу дошкільної освіти (ЗДО) у контексті проблеми, є пошук ефективних форм та методів, які б могли зацікавити дошкільника, спрямувати його на роботу, щодо формування певної системи знань та екоцентричного типу світогляду, спрямовувати дитину до самостійної пошукової діяльності. До цих засобів, безперечно відносимо STREAM-освіту (мовної, літературної, конструювальної, художньої діяльності), яка допомагає сформувати високий

рівень природничо-екологічної компетентності дітей у контексті реалізації міжпредметних зв'язків, пошуку самостійних рішень, творчої роботи.

Проблема природничо-екологічної компетентності старшого дошкільника розкрита у роботах Н. Лисенко, В. Семенчук, Н. Яришевої. Використання засобів STREAM-освіти у контексті формування природничо-екологічної компетентності дошкільника вивчали такі науковці, як: В. Грецова, Н. Кот, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Рижова та ін.

Мета дослідження – проаналізувати особливості формування природничо-екологічної компетентності в дітей дошкільного віку засобами STREAM-освіти.

Матеріали і методи. Педагогічне дослідження базується на основі використаних методів дослідження, зокрема: теоретичні – аналіз наукової літератури і нормативних документів дошкільної освіти, синтез, порівняння; емпіричні – спостереження.

Результати і обговорення. Старший дошкільний вік – період для засвоєння екологічних знань та формування належних вмінь та навичок, які складають основу природничо-екологічної компетентності. Це поняття також варто пов'язувати із такими категоріями, як: екологічна свідомість, екологічне мислення та екологічні цінності. Природничо-екологічна компетентність, окрім системи екологічних знань, умінь і навичок, включає також сформованість особистісних цінностей, мотивів, установок. Екологічна компетентність має діяльнісний характер і передбачає здатність мобілізувати знання, ставлення дитини, здатність реалізувати їх у конкретній екологічній ситуації.

Основними показниками природничо-екологічної компетентності дітей є розуміння сучасних екологічних проблем, володіння системою знань про навколишнє середовище, а також усвідомлення відповідальності за збереження природи, активна природоохоронна діяльність, розвинене почуття любові до природи, вміння бачити красу, милуватися і насолоджуватися нею.

Дослідження психологів, педагогів свідчать про те, що формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку залежить від

психолого-педагогічних чинників: розвитку мислення, уваги, мовлення, сприймання. У дітей цього віку відбувається збагачення і порядкування чуттєвого досвіду, оволодіння основними формами сприймання і мислення, бурхливий розвиток уяви, формування довільної уваги і пам'яті. Пізнання дитиною навколишнього світу за допомогою відчуттів і сприймання створює необхідні передумови для виникнення складніших пізнавальних процесів (мислення, пам'ять, уява).

Розвинена сенсорика – основа для засвоєння екологічних знань та удосконалення екологічної діяльності дитини. Зміни в організмі дитини відбуваються не самостійно, а в результаті того, що дошкільник оволодіває новими діями сприймання, спрямованими на обстеження предметів і явищ дійсності, їх різноманітних властивостей і відношень [3, с. 149].

Зважаючи на особливості розвитку та інтересів дітей до пізнання природного довкілля, засоби STREAM-освіти мають повну відповідність формуванню екологічного світогляду дітей та їх екологічних знань, стаючи основою екологічно доцільної поведінки у природному довкіллі.

STREAM-освіта передбачає інтегрований підхід до ознайомлення дошкільників із довкіллям. Її завданням є не лише формування системи екологічно-природничих знань дошкільника, але й формування позитивної мотивації та інтересів дітей до пізнання таємниць природи, які стануть основою вияву культури поведінки дошкільника у природі та свідомому і раціональному використанню природних надбань.

Використання засобів STREAM-освіти доцільно здійснювати базуючись на принципах безперервності освіти, нероздільного зв'язку теорії з практикою для формування не лише екологічних знань, але й практичних вмінь та навичок дітей, через застосування індивідуального підходу. Це сприятиме формуванню екологічного світогляду дітей із подальшим формуванням цінностей та мотивів дошкільників, що передбачає врахування здібностей кожної дитини у процесі роботи. Важливим є використання принципу «найближчого розвитку», за яким вихователь повинен враховувати провідні види діяльності дошкільника у процесі

формування екологічних знань. Принцип варіативності форм та методів роботи на заняттях у ЗДО сприяє інтеграції математичних, літературних, мовних, мистецьких відомостей на заняттях екологічного спрямування. Також велике значення мають: принцип міцності знань дітей через оптимізацію їх пізнавальних процесів через вирішення проблемно-пошукових завдань, принцип посиленості екологічної діяльності для дошкільника тощо [2, с. 149].

Методичні аспекти формування природничо-екологічної компетентності старшого дошкільника засоби STREAM-освіти із використанням міжпредметних зв'язків екологічної освіти та літературної творчості дитини доцільно реалізувати через використання методу сторітелінгу, що передбачає складання цікавих історій про природу дітьми та вихователем. Різновидами сторітелінгу можуть бути:

- біном фантазій, який передбачає опис дитиною як позитивних, так і негативних персонажів, оцінити їх вчинки;
- казки навиворіт: розповідання відомої казки, але із новим сюжетом;
- «вінегрет» із казок: переплетення сюжетів відомих казок дітьми та вихователем;
- казки «навиворіт» складання казки із новими персонажами.

Мовно-літературна творчість дітей у контексті формування природничо-екологічної компетентності із використання інноваційних засобів STREAM-освіти, варто також застосувати прийом роботи із лімериком, що передбачає складання короткого вірша екологічного спрямування із гумористичним змістом. Такий вірш складається за принципом АВВА і є дуже цікавим для дітей. У процесі такої роботи у дітей також розвиваються творчі здібності, інтерес, мотивація до діяльності [4, с. 71].

Зв'язок екологічного виховання та образотворчої діяльності дошкільників крізь призму реалізацій концепцій STREAM-освіти також доцільно організувати роботу дітей і вихователя над лепбуком, який має вигляд книги розвивального характеру. Заняття із використанням лепбука передбачає використання ігрових прийомів. Безперечно, така робота є досить цінною у контексті формування

природничо-екологічної компетентності старших дошкільників, оскільки саме «гра», що неабияк цікавить дитину, є засобом відкриття для неї всього незрозумілого, незвіданого.

Особливу цікавість для дітей має оформлення лепбука у процесі формування екологічних знань та цінностей дітей. Цей вид інтегрованої діяльності, що передбачає образотворчу та екологічну діяльність дітей і дорослого, також є одним із цінних видів діяльності у контексті реалізації ідей STREAM-освіти як чинника формування природничо-екологічної компетентності дошкільника. Папку-лепбук, виготовлену руками дітей і прикрашену різноманітними кишеньками, додатковими розворотами, «віконцями» та іншими цікавими варіантами оформлення. Робота із виготовлення лепбука для дитини підвищує рівень її інтересу, мотивації до такої діяльності. Оформлення та наповнення лепбука підвищує рівень інтересу дитини, мотивації не лише до екологічної та образотворчої, але й до мовленнєвої і трудової діяльності [5, с. 65].

Висновки. Було з'ясовано, що період старшого дошкільного віку через специфіку розвитку та систему педагогічних впливів є досить важливим для формування екологічно-природничого світогляду дітей, усвідомлення діяльності, яка спрямована на розуміння проблем довкілля та доцільності збереження його багатств тощо.

Застосування різних видів діяльності, які має у своїй основі STREAM-освіта із використанням ігор, сторітелінгу, казок «навиворіт», використанням образотворчої діяльності у процесі формування екологічних знань, цінностей та позитивних мотивів поведінки у довкіллі, підвищує інтерес дітей до екологічної діяльності, розвиває екологічне мислення, увагу, уяву, пам'ять дітей, стаючи основою природоохоронних цінностей та мотивів екологічної поведінки у природі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Дошкільне виховання. 2018. № 1. С. 6-19.
2. Кот Я. В. Теоретичні основи виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку. Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах (Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та дошкільниківської молоді: зб. наук. праць. Київ : Пед. думка, 2015. С. 148-154.
3. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог – дошкільник. Київ : Слово, 2018. 399 с.
4. Семенчук В.М. Характеристика загальних підходів до екологічної освіти й виховання дітей дошкільного віку на сучасному етапі. Освіта Донбасу. 2017. № 5 (118). С. 62-67.